

# Sources du cours de Rav Abdelhak - Paracha Béhar-Bé'houkotai

הקדמה : בפרשה זו ישנה מצוות השמיטה והיובל

(א) וַיְדַבֵּר הַשֵּׁם אֶל־ מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר:  
דַּבֵּר אֶל־ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל־ הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שִׁבְעַת לָשָׁנָה וְשָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשָׁנִים תִּזְמַר כְּרִמְךָ וְאַסַּפְתָּ אֶת־ תְּבוּאָתָהּ:  
וּבְשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית שִׁבְעַת שָׁבָתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שִׁבְעַת לָשָׁנָה שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכִרְמְךָ לֹא תִזְמַר:  
וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּהּ וְאָכַלְתֶּם לְשָׁבַע וְיִשְׁבַּתְּם לְבִטָּח עָלֶיהָ:  
וְכִי תֹאמְרוּ מֵה־ נֹאכַל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נִאֶסַף אֶת־ תְּבוּאָתֵנוּ:  
וְאִיתִי אֶת־ בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעָשִׂיתָ אֶת־ הַתְּבוּאָה לְשִׁלְשׁ הַשָּׁנִים:

(ב) פירוש רש"י  
ונתנה הארץ וגו' וישבתם לבטח עליה. שלא תדאגו משנת בצורת:-  
ואכלתם לשבע. אף בתוך המעים תהא בו ברכה:-  
לשלוש השנים. למקצת הששית מניסן ועד ראש השנה, ולשביעית, ולשמינית, שיזרעו בשמינית במרחשון,-  
ויקצרו בניסן:

(ג) פירוש הספורנו  
! ואכלתם לשובע שיהיו הפירות "רבי המזון" כענין שהיה "בעומר", שהיה מספיק לגדול כמו לקטן-  
כאמרם ז"ל "אוכל קמעא ומתברך במעיו" ויספיקו פירות הששית גם לשביעית-  
וישבתם לבטח עליה : ולא תשא חרפת רעב בגוים, שלא תצטרכו ללכת בארצותם לקנות התבואה-

? וכי תאמרו "מה נאכל-  
! וכאשר יסופק זה אצלכם , ולא תבטחו שיהיה המעט מספיק באיכותו  
ועשת את התבואה באופן שתשבע עין מראות, ותראו שיספיק הכמות-

(ה) החתם סופר-והכתב סופר  
וְיִשְׁבַּתְּם לְבִטָּח עָלֶיהָ

(ו) ילקוט שמעוני תהילים  
ר' יצחק נפחא אומר אלו שומרי שביעית, בנוהג שבעולם אדם עושה מצווה ליום אחד לשבת אחד לחודש אחד  
, וכו'  
? וזה השומר שביעית רואה שדהו שוממה, כרמו שומם ושוחק, היש גבור חיל גדול מזה

פרשת בחוקותי  
(א) רמב"ן ויקרא כ"ו-י"א

והנה הברכות האלה כפי פשוטן עם היותן רבות כלליות בענין המטר השובע והשלום ופריה ורביה  
אינן כמו הברכות שברך כבר בקצרה (שמות כג כה) וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך

כי שם יבטיח במאכל ובמשתה ושיהיה לברכה עד שלא יארע שום חולי בגופינו ועל כן יהיו כלי הזרע שלמים ובריאים ונוליד כהוגן ונחיה ימים מלאים כמו שאמר (שם פסוק כו) לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא וכן אמר תחילה (שם טו כו) כי אני ה' רופאך

והטעם בזה כי הברכות ההם אע"פ שהם נסים הם מן הנסים הנסתרים שכל התורה מלאה מהם כאשר (פירשתי) (בראשית יז א

והם אפילו ליחיד העובד כי כאשר יהיה האיש החסיד שומר כל מצות ה' אלהיו ישמרהו האל מן החולי והעקרות והשכול וימלא ימיו בטובה

אבל אלו הברכות שבפרשה הזאת הן כלליות בעם והן בהיות כל עמנו כלם צדיקים ולכך יזכיר תמיד בכאן  הארץ ונתנה הארץ לבטח בארצכם שלום בארץ מן הארץ לא תעבור בארצכם וכבר בארנו כי כל אלה הברכות כולם נסים אין בטבע שיבאו הגשמים ויהיה השלום לנו מן האויבים ויבא מורך בלבם לנוס מאה מפני חמשה בעשותנו החוקים והמצות ולא שיהיה הכל היפך מפני זרענו השנה השביעית ואף על פי שהם נסים נסתרים שעולם כמנהגו נוהג עמהם אבל הם מתפרסמים מצד היותם תמיד לעולם בכל הארץ כי אם הצדיק האחד יחיה ויסיר ה' מחלה מקרבו וימלא ימיו יקרה גם זה בקצת רשעים אבל שתהיה ארץ אחת כולה ועם אחד תמיד ברדת הגשם בעתו ושובע ושלוה ושלוה ובריאות וגבורה ושברון האויבים בענין שאין כמוהו בכל העולם יודע לכל כי מאת ה' היתה זאת ועל כן אמר (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך והיפך זה יהיה בקללות בעונשי הארץ שאמר (ויקרא כ"ו: י"ט) ונתתי את שמיכם כברזל ועונשי החולי כמו שאמר (דברים כח נט) וחללים רעים ונאמנים שיקולל המאכל ויחליא ויתפרסם הנס בהיותו תמיד קיים בכולם על כן כתוב (שם כט כא) ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההיא ואת תחלואיה שלא יתמהו באיש ההוא אשר רבצה בו כל האלה (שם פסוק יט) כי כן יהיה פעמים רבים כמנהגו של של עולם בכל האומות שיבאו מקרים רעים באיש אחד רק בארץ ההיא יתמהו וישאלו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת (שם פסוק כג) כי כולם יראו וידעו כי יד ה' עשתה זאת ויאמרו (שם פסוק כד) על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים לא יתנהג ענינם בטבע כלל לא בגופם ולא בארצם לא בכללם ולא ביחיד מהם כי יברך השם לחמם ומימם ויסיר מחלה מקרבם עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל כמו שאמר (שמות טו כו) כי אני ה' רופאך וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה גם כי יקרה עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים כענין חזקיהו בחלונות (מ"ב כ ג) ואמר הכתוב (דהי"ב טז יב) גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם מה טעם שיזכיר הרופאים אין האשם רק בעבור שלא דרש השם אבל הוא כאשר יאמר אדם לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם אחר שהבטיח (שמות כג כה) וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך והרופאים אין מעשיהם רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו וכך אמרו (ברכות סד) כל עשרין ותרתין שנין דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא קרא והמשל להם (במדב"ר ט ג) תרעא דלא פתיח למצותא פתיח לאסיא והוא מאמרם (ברכות ס) שאין דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו שאילו לא היה דרכם ברפואות יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה' אבל הם נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי הטבעים וזו היא כוננתם באמרם (שם) ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפואות לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות אלא כיון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג ברפואות והוא לא היה מעדת השם שחלקם בחיים אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו לא מפני חשש שמא ימות בידו אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא ולא בעבור שיאמר כי השם לבדו הוא רופא כל בשר שכבר נהגו ועל כן האנשים הנצים שהכו זה את זה באבן או באגרופ (שמות כא יח) יש על המכה תשלומי הרפואה כי התורה לא תסמוך דיניה על הנסים כאשר אמרה (דברים טו יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ מדעתו שכן יהיה אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברופאים

(ב) מסכת שבת דף קנ"ו

! אין מזל לישראל-

דשמואל ואבלט הוו יתבי

והו קאזלי הנך אינשי לאגמא א"ל אבלט לשמואל  
! האי גברא אזיל ולא אתי, טריק ליה חיויא ומיית  
א"ל שמואל : אי בר ישראל הוא אזיל ואתי  
אדיתבי אזיל ואתי קם אבלט שדיה לטוניה אשכח ביה חיויא דפסיק ושדי בתרתי גובי

? א"ל שמואל מאי עבדת

א"ל כל יומא הוה מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידינא הוה איכא חד מינן דלא הוה ליה ריפתא הוה קא  
מיכספ אמינא להו אנא קאימנא וארמינא כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי דלא ליכסיף  
א"ל מצוה עבדת נפק שמואל ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה

(ד) רש"י

אם בחקתי תלכו

יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני  
(מקיים אם בחקתי תלכו? שתהיו עמלים בתורה (ספרא)

(ה) אור החיים הקדוש

אם בחקתי תלכו וגו'. בתורת כהנים אמרו ז"ל יכול אלו המצות כשהוא אומר ואת מצותי וגו' הרי המצות  
אמורות מה אני מקיים אם בחקתי להיות עמלים בתורה ע"כ, וטעם שקרא הכתוב עמל התורה חוקה, לצד שיש  
בה מצוה אפילו ללמוד דברים שלמדם פעמים וגו' והם נטועים אצלו, כי חפץ ה' בעסק התורה חוקה חקק  
ותמצא שאמרו ז"ל (קהלת רבה פ"ג) כי לטעם שילמוד האדם תורה בחשק תמיד גזרה חכמתו יתברך שיהיה  
האדם לומד ושוכח

וטעם אמרו חקתי לשון רבים, ירמוז לב' תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ומסורת התיבה לשון יחיד  
שאינו וא"ו בין קו"ף לתי"ו, לומר כי תורה שבעל פה היא כלולה בתורה שבכתב ושם בנינה. עוד רמז באומרו  
חקתי לשון רבים על דרך אומרו (יהושע א' ח') והגית בו יומם ולילה, שצריך לקבוע עתים בתורה ביום ובלילה,  
והמסורת לשון יחיד כי ב' העתים הם ביום אחד. עוד ירצה כי צריך האדם בקיום מצות התורה ב' דברים, הא'  
ללמוד לעצמו, והב' ללמד לאחרים דכתיב (דברים י"א) ולמדתם אותם את בניכם ושנתם וגו', לזה אמר חקתי  
לשון רבים ללמוד וללמד, לשמור ולעשות כאמרו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם

(ו) אור החיים

עוד ירצה על דרך מה שאמרו ז"ל (ויק"ר פל"ה) בפסוק חשבתי דרכי וגו' שהיה דוד חושב לעשות ענינים ורגליו  
מוליכים אותו מעצמם אל בית המדרש לרוב החפץ והרצון והרגילות בדבר, והוא אומר אם בחקתי תלכו פירוש  
הליכתכם מעצמה תהיה אחריה כמאמר דוד לרוב החשק והרגילות

א"ל שמואל : אי בר ישראל הוא אזיל ואתי  
אדיתבי אזיל ואתי קם אבלט שדיה לטוניה אשכח ביה חיויא דפסיק ושדי בתרתי גובי

? א"ל שמואל מאי עבדת

א"ל כל יומא הוה מרמינן ריפתא בהדי הדדי ואכלינן האידינא הוה איכא חד מינן דלא הוה ליה ריפתא הוה קא  
מיכספ אמינא להו אנא קאימנא וארמינא כי מטאי לגביה שואי נפשאי כמאן דשקילי מיניה כי היכי דלא ליכסיף  
א"ל מצוה עבדת נפק שמואל ודרש וצדקה תציל ממות ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה

(ד) רש"י

אם בחקתי תלכו

יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני  
(מקיים אם בחקתי תלכו? שתהיו עמלים בתורה (ספרא)

## ה) אור החיים הקדוש

אם בחקתי תלכו וגו'. בתורת כהנים אמרו ז"ל יכול אלו המצות כשהוא אומר ואת מצותי וגו' הרי המצות אמורות מה אני מקיים אם בחקתי להיות עמלים בתורה ע"כ, וטעם שקרא הכתוב עמל התורה חוקה, לצד שיש בה מצוה אפילו ללמוד דברים שלמדם פעמים וגו' והם נטועים אצלו, כי חפץ ה' בעסק התורה חוקה חקק ותמצא שאמרו ז"ל (קהלת רבה פ"ג) כי לטעם שילמוד האדם תורה בחשק תמיד גזרה חכמתו יתברך שיהיה האדם לומד ושוכח.

וטעם אומרו חקתי לשון רבים, ירמוז לב' תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ומסורת התיבה לשון יחיד שאין וא"ו בין קו"ף לתי"ו, לומר כי תורה שבעל פה היא כלולה בתורה שבכתב ושם בנינה. עוד רמז באומרו חקתי לשון רבים על דרך אומרו (יהושע א' ח') והגית בו יומם ולילה, שצריך לקבוע עתים בתורה ביום ובלילה, והמסורת לשון יחיד כי ב' העתים הם ביום אחד. עוד ירצה כי צריך האדם בקיום מצות התורה ב' דברים, הא' ללמוד לעצמו, והב' ללמד לאחרים דכתיב (דברים י"א) ולמדתם אותם את בניכם ושננתם וגו', לזה אמר חקתי לשון רבים ללמוד וללמד, לשמור ולעשות כאומרו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם

## ו) אור החיים

עוד ירצה על דרך מה שאמרו ז"ל (ויק"ר פל"ה) בפסוק חשבתי דרכי וגו' שהיה דוד חושב לעשות ענינים ורגליו מוליכים אותו מעצמם אל בית המדרש לרוב החפץ והרצון והרגילות בדבר, והוא אומרו אם בחקתי תלכו פירוש: הליכתכם מעצמה תהיה אחריה כמאמר דוד לרוב החשק והרגילות